

Dan Negrescu

Însemnare subiectivă despre *nomen Decibali*

Scriam odinioară în preambulul unei cărți de specialitate (*Cultură și civilizație latină în cuvinte*, Paideia, București, 1996) că între severul refuz al lui Theodor Mommsen (vezi *Istoria romană*, I) față de orice informație orală despre vechea Romă și viziunea lui Titus Livius, nu întotdeauna tributară unei acribii presupus științifice, dar totuși de nerefuzat, aș alege... sinteza între cei doi.

Sensibil la tot ce înseamnă latinitate, mai ales când ne și vizează din afara Daciei Felix, Laurențiu Nistorescu, întors dintr-un periplu panonic de studii doctorale, mi-a remis de curând copia unui document, pe cât de incitant, pe atât de dificil în a ne duce la o concluzie clară, categorică nici atât. Și totuși... Este textul de pe o „tăbliță de blestem” datată, cu aproximație, către finele secolului II – începutul secolului III, desigur p. Chr. (Barta Andrea, *The language of latin Curse Tablets from Pannonia. A new Curse Tablet from Aquincum*, în *Acta Antiqua*, 1/2009, pp. 23-30).

Reproducerea integrală a textului ar fi superfluă, în primul rând pentru că din cele 15 rânduri componente, doar trei pot fi considerate integre, astfel că nu putem vorbi de un mesaj unitar și deplin inteligibil. E clar însă că avem în față o copioasă înșiruire de blesteme, prin formula recurentă *ne possit facere contra* (**să nu aibă putință, puteri, împotriva lui...**); și mai relevant pentru limbajul blestemului *lingua ne possit adversus* (**limba să nu aibă putere**); cele două formule, având însă și ceva de descântece, sunt raportate la persoane precum *Iulia Nissa*, *Gaius Mutilius*, *Eunicius Surus*, *Annia* și altele, din păcate indescifrabile. Nu sunt, desigur, personalități, ci persoane (ale unei lumi dispărute), „rămase” însă până azi, fie pentru că blestemau, fie pentru că erau vizate de blesteme; astfel, *Iulia Nissa* și *Gaius Mutilius* „să n-aibă putință împotriva lui Oceanus și a Amoenei”; „*Gaius* să n-aibă putință împotriva lui Felicio. *Limba* lui *Eunicius Surus* să n-aibă puteri împotriva lui Oceanus...”

Ceea ce este de remarcă, în afara faptului că suntem cert într-o comunitate neatinsă de creștinism încă (onomastica și blestemele sunt păgâne, ca să nu zic clasice), e blestemul ca *Decibali lingua et nomen ne possit adversus Oceanum facere*, adică „nici limba nici numele lui Decibalus să nu poată făptui potrivit lui Oceanus” (din păcate, ceea ce urmează, cinci rânduri, e complet ininteligibil prin omisiuni, lipsind, pe bună dreptate, încercarea de reconstituire a textului). Prezența numelui *Decibalus* într-o așezare din Pannonia romană, chiar și fără vreo referință de alt tip, dovedește o circulație onomastică remarcabilă; un nume latinizat¹, până la urmă, precum celelalte, într-un spațiu necenzurat

1. Forma atestată este *Decibalus*, în texte și contexte latine. Nu dispunem de o eventuală atestare a antroponimului în traco-dacă. Dar, și într-un asemenea caz, numele este/devine latin prin circulația sa

de granițe coercitive.

Documentul citat nu poate duce, după cum avertizam, la concluzii spectaculoase, dar m-a condus la ipostaza *tit-liviană*, tocmai prin acel *Decibalus*; distinsa profesoară latinistă de *pie* amintire, Maria Pârlog, îmi relatează odinioară că, fiind la un *simposion* de limbă și cultură latină în Ungaria, în pragul celui de al doilea război mondial, vizitase, împreună cu ceilalți participanți, vechea așezare romană *Sabaria (Savaria)*, azi Szombathely, interesați fiind cu toții de templul lui Isis (de vizitat și în ziua de azi!); latinista a fost însă impresionată mai cu seamă de un mic *lapidarium*, deloc la vedere, ci doar pentru cunoscători, unde un coleg ungar îi atrăsese atenția asupra inscripției cu numele principalilor „susținători” ai templului, printre primii aflându-se *Decibalus*; un altul, desigur, decât cel de la *Aquincum*; dar tocmai aceasta dovedește circulația numelui.

Nu este rostul acestor rânduri și nici intenția de a trage irefutabile concluzii științifice, dar fixarea (*figere*), „nemișcarea” blestemelor în tăblițe (căci *verba volant* pierzându-și puterea) se dovedește a fi încă o formă a pragmatismului roman de a nemuri nume, fie și vizate de blestem.